

Op de vlucht naar Wiekevorst in 1917 en 1918

Algemeen

Vluchtelingen, vluchtelingen crisis, spreidingsplan, evacuatie... de kranten staan er vol van vandaag, heden, daagser kan het niet. Er wordt gevlucht uit economische noodzaak, uit lijfsbehoud wegens oorlogsomstandigheden, etnisch geweld, genocide of om een andere reden. Onze geschiedenis staat vol van vluchtelingenstromen... en wie weet zijn we zelf geen afstammeling van "refugiés", die in de voorbije eeuwen om de een of andere reden hun thuisland hebben ontvlucht om ergens een beter leven op te bouwen.

Ook tijdens de Grote Oorlog (1914-1918) is er veel gevlucht geweest. De eerste oorlogsdagen in augustus 1914 trokken velen naar Nederland. Meer dan één miljoen Belgen kwamen in Nederland terecht. Ook veel Wiekevorstenaren trokken naar het noorden, maar de meesten stranden in de Noorder-Kempen. Zo lezen we het verhaal van Gerard Mols over de vlucht van hun familie en de buren tot in Hoogstraten. Zie lentenummer 1990 blz.180.

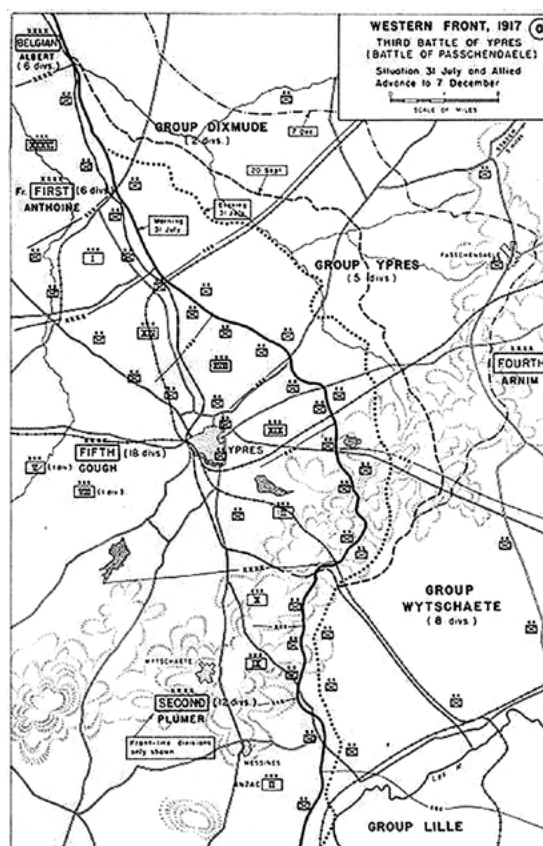
Toen midden 1917, omwille van de nakende "Derde slag om Ieper" in het zogezegde "oorlogsgebied" in de Westhoek en Noord-Frankrijk te gevaarlijk werd voor de belaagde inwoners, werd het hoog tijd voor een omgekeerde vluchtelingenstroom: deze van West-Vlaanderen en Noord-Frankrijk naar het hinterland.

Zo werden meer dan 12.000 mensen van Roeselare en omgeving geëvacueerd door de Duitse bezetter. "In juli en augustus 1917 werden Roeselare en omstreken zwaar gebombardeerd door de Britten" vertelt geschiedenisleerkracht Johan Delbecke. "De Britten hoopten via bombardementen op een doorbraak en het in handen krijgen van de Duitse duikbotenhavens Oostende en Zeebrugge. De bombardementen hadden effect, maar naarmate de Britten vooruitgang maakten, werden de bombardementen op Roeselare erger. Daarop besliste de Duitse bezetter om alle Roeselaarse burgers en omgeving te evacueren. In beestenwagens werden de mensen getransponeerd naar het binnenland. Na de oorlog keerden ze terug, maar de stad was grotendeels verwoest".¹

Sofie De Schaepdrijver² schrijft hierover het volgende: "Naast vreugde om het nakend instorten van "het Duitse kraam" heerste ook vrees voor de gevolgen van het offensief dat de Duitsers moest verdrijven. In het jaar daarvoor waren tienduizenden mensen uit het "Operationsgebied" in Noord-Frankrijk en West-Vlaanderen verdreven naar het bezette achterland geëvacueerd om het Duitse leger meer armslag te geven. Deze "verplaatsten" hadden verteld daar er in de West-Vlaamse frontstreek geen steen meer op de andere stond en dat de boeren van het Heuvelland voor Verdun niet eens meer konden aanwijzen waar hun verdwenen dorpen hadden gelegen..."

In hoeverre deze volksverhuizing daadwerkelijk werd georkestreerd en georganiseerd door de Duitse bezetter, weten we niet. Sommige bronnen vermelden dat de Duitse bezetter in 1917 aan alle gemeenten beval om onderdak en voedsel te geven aan de vele West-Vlaamse families,

die ter voorbereiding van de "Derde slag om Ieper" (31 juli 1917 tot 10 november 1917) geëvacueerd werden. Aan beide zijden van de frontlijn werden burgers daadwerkelijk verplicht hun woning te verlaten. Tijdens de de oorlog kregen de gastgezinnen geen enkele vergoeding voor de opvang van de vluchtelingen, maar ze konden na de oorlog een aanvraag indienen bij het gemeentebestuur. Wel maakte het "Deutsches Meldeamt" bijna maandelijks het tijdstip en de plaats bekend, waar de meldingsplichtige inwoners zicht ter controle moesten aanbieden.

De "derde slag om Ieper." De start van de omgekeerde vluchtelingenstroom. Aan beide zijden van de frontlijn werden de burgers verplicht om hun woning te verlaten.

Specifiek voor Wiekevorst

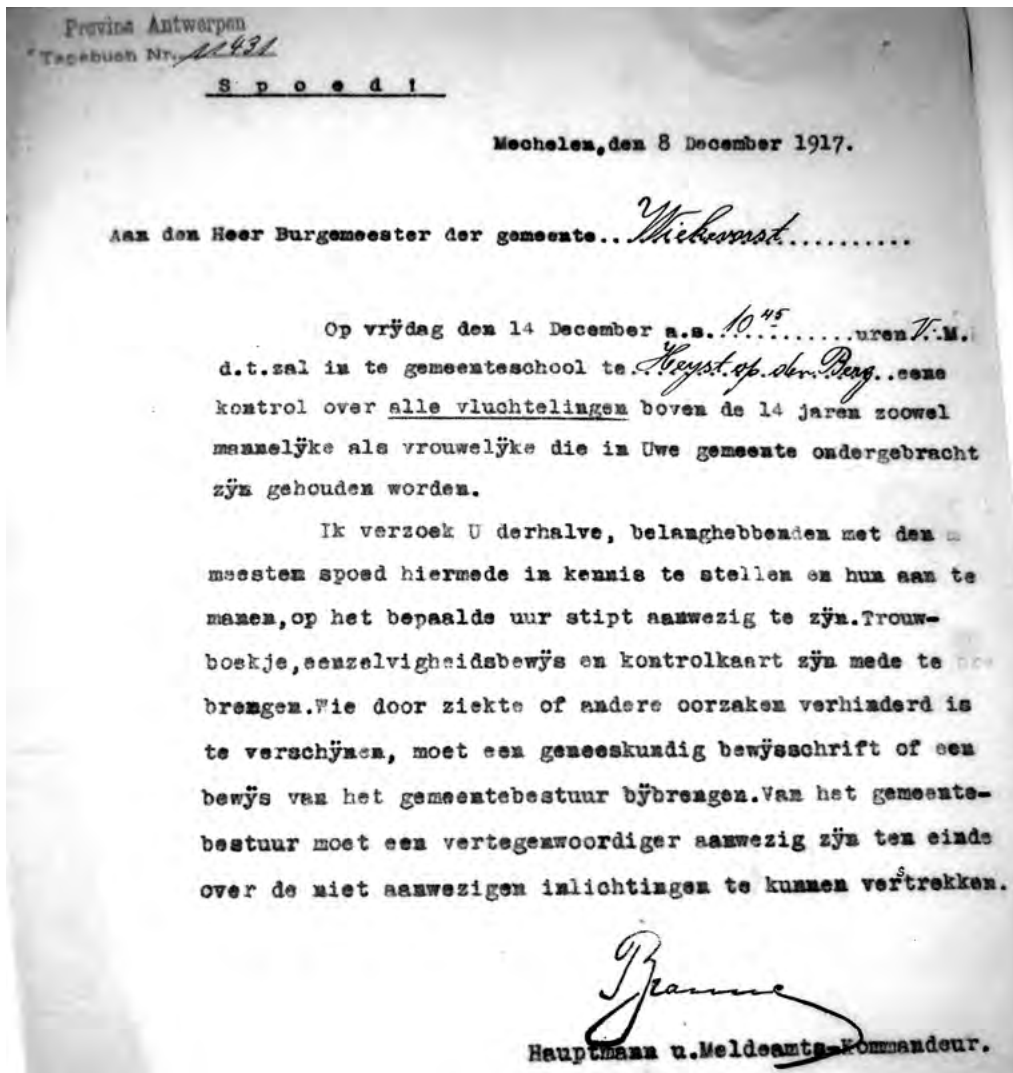
Op 4 augustus 1917 kwamen de eerste vluchtelingen toe in Wiekevorst, ze waren met 28 en kwamen allen uit Hooglede, nabij Roeselare.

Een volgende groep van 72 personen kwam aan op 8 september 1917. Ze kwamen uit Roeselare en de dorpen Staden, Hooglede, Oost-Nieuwkerke, Handzame, Werken, Pittem, Ardoorie, Eegem, Diksmuide, Merkem.

Op 12 oktober maakt het gemeentebestuur een nieuwe lijst op van 90 personen. Sommige vluchtelingen vertrok-

1. Uit: "Vluchtroute: de evacuatie van Roeselare in 1917 en 1918", Johan Delbecke, eigen uitgave 2017.

2. Uit: "De Grote Oorlog", Sophie De Schaepdrijver, uitgeverij Houtekiet.

Oproep van het "Deutsches Meldeamt" waar de inwonende vluchtelingen zich ter controle moeten aanbieden: in de gemeenteschool te Heist-op-den-Berg op vrijdag 14 december 1917 om 10.45u.

ken naar andere dorpen, om bij vluchtende familieleden te verblijven. Ze moesten wel steeds toelating vragen aan de Duitse bezetter. Zo vertrekken er enkele naar Geel, één vertrok naar Gent.

Nog drie vluchtelingen uit Dendermonde, kwamen toe op 23 november 1917.

Op 3 juni 1918 werd aan allen gevraagd: Wie wil er terugkeren? Van de 85 personen die in Wiekevorst verbleven is er één die terug wil naar huis, namelijk Masselis Henri (°1868) uit Hooglede.

Op 25 augustus 1918 kwamen er 78 vluchtelingen uit Noord-Frankrijk, Lille, Harnes (Pas de Calais), Pont à Verdain, Coutiches, Hanboudin, Amiens en nog andere dorpen. En op 8 november 1918, drie dagen vóór de wapenstilstand, komt een laatste groep van 49 vluchtelingen toe in Wiekevorst uit Noord-Frankrijk en uit Moeskroen. Het grotendeel van die vluchtelingen keerden pas in 1919 terug naar hun heimat.

Op 6 augustus 1917 schrijft Jan De Belser³ in zijn dagboek: "Onze schoonzuster Josefien te Wiekevorst heeft 5 vluchtelingen, een moeder met hare 4 kinderen onder dak genomen. De lieden zijn van Hooglede, 4 km westwaarts van Roeselare. De man die aan het front zit heeft 2 jaar van zich niet meer laten horen. Verleden vrijdag zijn zij uit Roeselare vertrokken zonder iets van hunne have en meubelen te mogen meenemen. Bij hun vertrek zagen

zij dat de Duitschers hun beste meubelen wegvoerden... (naar Duitschland?)"

Aan de hand van lijsten hebben we kunnen achterhalen bij welk gezin die vluchtelingen verbleven.

Irma De Schepper (°1877) landbouwster uit Hooglede en haar twee dochters Delanoy Gabriella (°1904) en Delanoy Rachel (°1907) verbleven bij Van Limbergen Richard en Maria Van den Brande wonende Bernum 6. Bij Van Houdt Jan Baptist en Laureys Maria, Bernum 3, verbleef haar zoon Octave Delanoy (°1906) en Depoorter Emerence (°1847) en De Poorter Maria (°1894)

Bij Helsen Franciscus en Huysmans Philomena, Bernum 23, verbleef Odiel Brulez (°1897), landman uit Hooglede.

Bij Henderickx Florent en Van Dijck Maria, Dorp 3, verbleef Theresia Verlez (°1862), dienstmeid uit Roeselare. Ook het echtpaar Maselis Henri (°1868) uit Hooglede en Flavie Demeyer, (°1878), huisvrouw en hun vijf kleine kinderen tussen 1 en 8 jaar: Maurice Maselis (°1910), André Maselis (°1912), Marcel Maselis (°1913), Albert Maselis (°1914) en Maria Maselis (°1916). Ook Quadamens – De Cock Alida (°1847), rentenierster uit Roeselare. Een totaal van negen personen werden hier opgevangen.

3. Heemkring Wiekevorst Ons Dorp, jrg. 2000, zomer- en herfstnummer, blz. 502-515.